

УДК 94+330](045)

DOI: <http://doi.org/10.32589/2412-9321.30.2025.331785>

Ю. В. ГЛІВІНСЬКА

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і маркетингу
Київський національний лінгвістичний університет (Україна, Київ)

e-mail: gyv0503@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2957-0296>

ІСТОРИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ВИНИКНЕННЯ КЕЙНСІАНСТВА ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СУЧАСНІ ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Анотація

Метою дослідження є визначення історичних передумов появи кейнсіанської економічної теорії, а також визначення її впливу на сучасні концепції державного регулювання економіки, які впроваджуються в сучасному глобалізованому світі. **Методологія.** У процесі дослідження було поєднано кілька методів аналізу для глибокого розуміння еволюції кейнсіанської економічної теорії та її впливу на сучасну економічну практику, таких як: історичний метод з урахуванням основних етапів її формування та змін, порівняльний, кейс-метод – вивчення конкретних економічних криз, таких як Велика депресія, фінансова криза 2008 року та пандемія COVID-19, для аналізу застосування кейнсіанських принципів в реальних умовах і оцінки їх ефективності в боротьбі з економічними проблемами та метод моделювання для використання економічних моделей для симулювання впливу кейнсіанських заходів на економіку, таких як фіскальні стимули, монетарна політика та інші методи управління економікою. **Наукова новизна.** Проаналізовано кейнсіанську економічну теорію в історичному та сучасному контекстах, вивчено погляди критиків кейнсіанської теорії, дано оцінку її адаптації до нових економічних умов та до практичного застосування в управлінні економікою в умовах глобалізації та криз. **Результати дослідження.** Доведено, що в умовах сьогодення, коли існують глобальні економічні кризи, економічна нерівність та військові конфлікти, стає актуальним дослідження кейнсіанських підходів, зокрема фіскальні та монетарні стимули, що стають основою для економічної політики країн з подолання наслідків глобальних криз. Наголошується, що кейнсіанство має серйозні переваги в умовах економічної нестабільності та в ситуаціях, коли ринки не можуть ефективно відновити рівновагу самостійно. Визначено, що положення кейнсіанства щодо активного втручання держави в економіку, використання фіскальної та монетарної політики для стабілізації попиту, боротьби з безробіттям і інфляцією, застосовуються урядами та центральними банками в усьому світі.

Ключові слова: історичні аспекти, кейнсіанська економічна теорія, класична дихотомія, фінансові ринки, теорія інвестицій, заробітна плата, фіскальна та монетарна політика, безробіття, попит, пропозиція.

HISTORICAL BACKGROUND OF KEYNESIANISM AND ITS INFLUENCE ON MODERN PRINCIPLES OF STATE REGULATION OF THE ECONOMY

Abstract

The purpose of the study is to identify the historical background of Keynesian economic theory and to determine its impact on modern concepts of state regulation of the economy implemented in the modern globalized world. **Methodology.** The study combines several methods of analysis to gain a deeper understanding of the evolution of Keynesian economic theory and its impact on modern economic practice, such as: the historical method, taking into account the main stages of its formation

and changes, the comparative method, the case method – studying specific economic crises, such as the Great Depression, the 2008 financial crisis and the COVID-19 pandemic, to analyse the application of Keynesian principles in real life and assess their effectiveness in combating economic problems, and the modelling method to use economic models. **Scientific novelty.** The article analyzes the Keynesian economic theory in historical and modern contexts, examines the views of critics of Keynesian theory, assesses its adaptation to new economic conditions and practical application in economic management in the context of globalization and crises. **Research results.** It is proved that in today's environment, when there are global economic crises, economic inequality and military conflicts, the study of Keynesian approaches, in particular fiscal and monetary incentives, which become the basis for economic policies of countries to overcome the consequences of global crises, becomes relevant. It is emphasized that Keynesianism has serious advantages in conditions of economic instability and in situations where markets cannot effectively rebalance on their own. It is determined that the provisions of Keynesianism regarding active government intervention in the economy, the use of fiscal and monetary policy to stabilize demand, fight unemployment and inflation are used by governments and central banks around the world.

Key words: historical aspects, Keynesian economic theory, classical dichotomy, financial markets, investment theory, wages, fiscal and monetary policy, unemployment, demand, supply.

Вступ. Сьогодні світ опинився на порозі серйозної рецесії, оскільки глобальна економіка демонструє сповільнення темпів зростання. Протягом 2020–2021 років пандемія завдала значних збитків, призупинивши діяльність багатьох галузей, таких як авіаперевезення, туризм, готельно-ресторанний сектор тощо. У 2022 році, через російсько-українську війну, виникли серйозні зміни в світовій логістиці та на ринку продовольства через блокаду українських портів та припинення авіасполучення. Крім того, війна суттєво вплинула на ринки, де традиційно домінувала росія, зокрема на ринки газу, нафти та рідкісноземельних металів, внаслідок санкцій та обмежень. Сповільнення зростання спостерігається також в економіках двох найбільших країн світу – США та Китаю, що може посилитися через економічне протистояння на тлі війни в Україні та ситуації з Тайванем. Сучасні макроекономісти пояснюють ці процеси так званою “стагнацією зростання”, поглибленою поточними кризами.

Однак ці негативні прогнози вказують на те, що монетарна політика на даному етапі може не бути ефективною, а натомість настав час для застосування фіскальної політики. Особливо важливим це є для перспектив відновлення України після перемоги. Україна потребує відновлення інфраструктури, зокрема ремонту доріг та мостів, перебудови енергетичних мереж та модернізації основних галузей. В цьому контексті експансивна кейнсіанська фіскальна політика (яка включає зниження податків, трансфертні платежі та збільшення державних витрат на інфраструктурні проекти) може стати дієвим інструментом для покращення економіки як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретична спадщина Дж. Кейнса у сфері розвитку економіки привернула значну увагу дослідників як в Україні, так і за її межами, зважаючи на актуальність інструментів економічного регулювання. Зокрема, основні положення кейнсіанства були описані в навчальному посібнику В. М. Феценка (2012); концепція промислового розвитку у економічній доктрині Дж. Кейнса була описана у публікації В. В. Видобора (2020),); розвиток кейнсіанства в контексті відродження лібералізму аналізував Г. О. Шамборовський (2013). У роботі вчених М. В. Руденко & Н. С. Жижко (2008) розкрито основні принципи Дж. Кейнса щодо державного регулювання економіки, обговорено контраргументи опонентів кейнсіанства, а також наведено приклади застосування кейнсіанської економічної теорії у практиці управління розвитком економіки окремих країн.

В новітній історіографії виділимо публікації Г. Я. Стеблій & Н. В. Тувакова (2019), в якій кейнсіанство вивчалось як конструкція фінансова кредитної системи, а також

дослідження Т. С. Івашків & Т. О.Перцович (2023), які досліджували становлення та основні ідеї *нової кейнсіанської економіки*.

Серед іноземних джерел наша стаття спирається на власне публікації Keynes, J. (1936; 1964), а також дослідження таких зарубіжних вчених як Lucas, R. (1976) та Smiley, G. (2004).

В той же час, в сучасній історіографії немає окремих публікацій, присвячених еволюції кейнсіанської економічної теорії від її виникнення до сучасних інтерпретацій, що підкреслює беззаперечну актуальність пропонованої статті.

Метою статті є визначення історичних передумов появи кейнсіанської економічної теорії, а також визначення її впливу на сучасні концепції державного регулювання економіки, які впроваджуються в сучасному глобалізованому світі.

Для досягнення мети передбачено розв'язати такі **завдання**: розглянути історичні передумови виникнення кейнсіанства; проаналізувати основні ідеї кейнсіанської економічної теорії; дослідити відмінність ортодоксальних кейнсіанських поглядів від неокласичного підходу; визначення наукових і практичних перспектив кейнсіанства в сучасній економічній ситуації.

Методи та методологія проведення дослідження. Методологічною основою дослідження обрані принципи системності (простежити внутрішні і зовнішні зв'язки), об'єктивності (можливість критично осмислити окремі упереджені положення), історизму (дозволяє досліджувати еволюцію кейнсіанських ідей, починаючи з їх виникнення в умовах Великої депресії 1930-х років до їх розвитку в сучасній економіці). Для їх реалізації використані історичний, порівняльний і системний методи. Дослідницький інструментарій включає сукупність загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Із загальнонаукових методів найбільш вживані – дедуктивний, індуктивний, аналізу і синтезу, моделювання.

Виклад та обговорення основного матеріалу дослідження. Міжвоєнний період є важливою і цікавою епохою, особливо 1920-ті роки, які стали періодом стрімкого економічного зростання. В цей час активно почав впроваджуватися автомобіль, що негативно вплинуло на пасажирські залізничні перевезення. Попит на вантажівки та легкові автомобілі сприяв будівництву нових доріг, здатних витримати будь-які погодні умови, для полегшення їхнього пересування. Швидке розширення електричних мереж дозволило з'явитися новим побутовим приладам, а також новим типам освітлення та опалення для домівок і підприємств. Впровадження радіо та розширення телефонного зв'язку допомогло зменшити ізоляцію сільських територій. Розваги, як-от подорожі, кіно та професійний спорт, стали важливою частиною бізнесу. В цей період відбулися значні інновації в організації бізнесу та технології виробництва (Smiley, 2004, p. 14).

Економіку США 1920-х років багато дослідників характеризують як період з низькими податками, мінімальним втручанням уряду, великими державними бюджетами та президентом, який втратив популярність серед американців. Велику депресію і оптимізм 1920-х можна вважати застереженням для майбутніх економічних злетів. У 1920-х роках Америка дотримувалася політики *laissez-faire*, що вільно перекладається як “залишити в спокої”. Це означало економічну систему, яку часто називають “вільним ринком” або “капіталізмом”, що включає такі принципи: повага до приватної власності, свобода підприємництва, вільні ринки без державного контролю над цінами та мінімальне втручання уряду, який виступав у ролі “нічного сторожа”, відповідаючи за правопорядок і захист від зовнішніх агресій (Brady, 2021, p. 5).

Економічна система *laissez-faire* стимулює розвиток, адже вона забезпечує найбільший потенціал для створення багатства. Ця політика заохочує інновації

та виробництво товарів, яких люди хочуть і можуть собі дозволити. Проте саме ця політика призвела до Великої депресії – найгіршої економічної кризи в історії США, яка започаткувала кардинальні зміни в ролі уряду. Велика депресія тривала з 1929 по 1941 рік і стала найдовшим і найбільш руйнівним економічним спадом у Сполучених Штатах. Криза почалася після краху фондового ринку 1929 року, коли економічне зростання 1920-х років припинилося. Серія фінансових криз, зокрема крах фондового ринку і банківські паніки 1930-х, привели до значного скорочення економіки. Пік кризи настав у 1933 році, коли комерційні банки зазнали краху. Відновлення економіки супроводжувалося широкими реформами фінансової системи, хоча на короткий час це перервався подвійною рецесією в 1937 році (там само, р. 5–6).

Наприкінці 1930-х років класична економічна теорія зазнала значних змін, завдяки економісту, філософу Джону Мейнарду Кейнсу, котрий сформував практику сучасної макроекономіки та економічної політики урядів.

Кейнсіанські ідеї в загальній теорії почали формуватися під впливом критики Великої депресії. Кейнс стверджував, що вихід з кризи полягає у стимулюванні економіки за допомогою двох аспектів: зниження відсоткових ставок і державних витрат на інфраструктуру. Щодо першого фактору, то інвестиції, що здійснюються урядом, збільшують дохід, який потім призводить до збільшення витрат на інфраструктуру та загальних витрат в економіці. Отже, відсоткову ставку слід знизити на першому етапі.

Крім того, головний висновок кейнсіанської економіки вказує на те, що жоден сильний механізм не рухається до точки оптимального обсягу виробництва і повної зайнятості. Всупереч класичній дихотомії, яка стверджує, що в економіці не існує вимушеного безробіття, Кейнс запропонував що у випадку нормального стану національної економіки без будь-якого втручання чи коригування, рівень повної зайнятості не буде досягнуто. Таким чином, ця гіпотеза суперечила класичному підходу, який припускав загальну тенденцію до оптимального рівня економіки.

Кейнс намагався відокремити свої основні теорії від класичних економістів Рікардо, Маршалла, Еджуорта та Пігу. Він протистояв їхнім ідеям у своїй праці “Загальні теорії”. Його центральним постулатом класичного погляду був відомий закон Сея, який стверджував, що “пропозиція створює свій власний попит”. Цей закон коротко припускає, що якщо люди мають власні інтереси і бажають максимізувати свою корисність економічними зусиллями, то весь їхній дохід буде витрачено на купівлю речей, які будуть вироблені ринком.

Крім того, Кейнс підкреслював що закон Сея, який ґрунтувався на припущенні, що пропозиція створює власний попит, є абсолютно несуттєвим у складних економічних системах, які постійно розвиваються. Кейнс стверджував, що люди заощаджують частину свого доходу через невизначеність економіки. Як стверджує Кейнс, що класична економічна теорія має схильність до створення економічної системи з двома суттєвими недоліками. По-перше, вона не може забезпечити постійної повної зайнятості для всіх, хто хоче і має кваліфікацію, щоб працювати. По-друге, існує довільний і нерівномірний розподіл доходів і багатства, що часто призводить до того, що умови життя стають непридатними для життя бідних верств населення та нижчого середнього класу.

Більше того, Кейнс, у своїй праці, намагався пояснити, чому пропозиція не створює власний попит навіть на досконало конкурентному ринку з гнучкою заробітною платою. Він запропонував теорію, яка пояснює детермінанти заощаджень, споживання, інвестицій та виробництва, яка була сформована на основі взаємодії

сукупного попиту та сукупної пропозиції, що визначала їх оптимальний рівень, а саме виробництва та зайнятості в національній економіці (Keynes, 1964, p. 103).

Окрім закону Сея, Кейнс критикує підхід до попиту та пропозиції Маршала, пояснив функцію свого сукупного попиту та сукупної пропозиції, щоб з'ясувати точку перетину, де вони конкретно вказують на ефективний попит. Оптимальний рівень ефективного попиту конкретно показує рівноважний рівень сукупної зайнятості та випуску продукції. Крім того, він підтверджує наймання тієї кількості працівників, яка необхідна для виробництва обсягу продукції, що купується.

Варто зазначити, що однією з найважливіших особливостей теорії Кейнса є визначення рівня заробітної плати та споживання. Згідно з Кейнсом, проблема визначення заробітної плати має певні суперечливі аспекти. По-перше, Кейнс стверджував, що саме номінальна, а не реальна заробітна плата встановлюється під час переговорів між роботодавцями та працівниками. По-друге, зменшення номінальної заробітної плати неможливо через наявність регулюючих заходів, трудових договорів. Враховуючи ці два фактори, Кейнс відокремив себе від класичної дихотомії.

Кейнс стверджував, що зниження рівня номінальної заробітної плати більше, ніж середні ціни, призведе до зменшення сукупного споживчого попиту. Таким чином, очікуваним результатом цього процесу буде скорочення продажів і доходів, а також очікуваних прибутків. Крім того, заплановані інвестиції будуть більш ризикованими через зменшення очікуваних прибутків. Загалом, Кейнс чітко вказав на важливість коригування рівня номінальної заробітної плати залежно від зміни середнього рівня цін (там само, p. 115).

В розрізі цих відмінностей між Кейнсом і класичною дихотомією кейнсіанські недоліки, суперечності та непослідовності ґрунтуються на трьох основних підходах: критика Лукаса, новий кейнсіанський підхід і теорія витрат малого меню та гетеродоксальні припущення.

1. Внесок Лукаса в динамічні основи економічної теорії в контексті критики кейнсіанської економіки, підкреслює, що економісти значною мірою зосереджені на проблемі того, як люди формують очікування щодо свого майбутнього. Отже, очікування відіграють важливу роль у національній економіці, оскільки вони впливають на всі види поведінки. Поряд з тим, варто сказати, що очікування залежать від кількох детермінант, одна з них є дуже важливою для Лукаса: це формування політики, яку проводить уряд. Коли політики коригують наслідки будь-яких політичних змін, вони повинні знати, як на них реагують очікування людей. Тому Lucas (1976) стверджує, що традиційні методи оцінки політики не враховують належним чином вплив політики на очікування. Цей аргумент на користь традиційної оцінки політики називається *критика Лукаса*.

Згідно з Лукасом (1976), основна потреба в прогнозуванні ефекту політичного експерименту є модель, яка складається з "глибинних параметрів", таких як преференції, технологія та ресурсні обмеження, які визначають поведінку індивідуумів.

2. *Новий кейнсіанський підхід і теорія витрат малого меню*. Важливість цього підходу полягає в тому, що він намагається забезпечити мікроекономічні основи для традиційної кейнсіанської економіки. Новий кейнсіанський підхід базується на двох основних припущеннях. Перше припущення стверджує, що домогосподарства та фірми мають раціональні очікування. Друге припущення передбачає, що існує недосконала конкуренція в встановленні цін і заробітної плати, що допомагає пояснити, чому ціни і заробітна плата стають "липкими". Це означає, що обидва фактори не можуть бути миттєво пристосовані до несподіваних змін, що виникли в

економічних умовах. Більше того, нова кейнсіанська школа стверджує, що липкість заробітної плати та цін вказують на те, що економіка може не досягти рівня повної зайнятості.

Тому цей підхід передбачає, що національна економіка повинна бути стабілізована урядом або стабілізуватися урядом або центральним банком разом з використанням змішаної політики, що може призвести до більш ефективного макроекономічного результату на відміну від політики вільного ринку.

Наприклад, однією з важливих теорій, запропонованих новим кейнсіанським підходом є теорія витрат малого меню, який був розроблений Манківом (1985) для того, щоб пояснити зв'язок між витратами малого меню та великими бізнес-циклами в рамках макроекономічної моделі монополії. Під витратами меню розуміються невеликі витрати, які необхідно сплатити, щоб скоригувати номінальні ціни. Згідно з Манківом (1985), фірми мають коригувати ціни у відповідь на макроекономічні зміни, це в свою чергу призведе до того, що покупці будуть купувати більше товару.

1. Гетеродоксальні припущення. Класична дихотомія передбачає, що безробіття слід розглядати як результат обмежень на виробництво та вільну торгівлю, що спричинені державним втручанням, тарифами та квотами. Більше того, поява надвиробництва неможлива, оскільки “кожна пропозиція породжує свій попит” на завершальному етапі кожної трансакції. Кейнс відкидає вільну ринкову економіку і пояснює, як може виникнути надвиробництво та безробіття. Згідно з Кейнсом, існує розрив між виробничими можливостями і споживанням, оскільки все, що виробляється не може бути повністю спожито за певний період часу. Цей розрив може бути заповнений через виробництво, або, інакше кажучи, через інвестиції. Але поряд з цим варто відмітити, що ця прогалина не може бути заповненою, якщо цього нема в планах фірми. Тому Кейнс пропонує шляхи подолання цієї проблеми за допомогою державного втручання через споживання та шлях інвестицій. В кінці кожної трансакції уряд повинен був би збільшити свої витрати, а потім взяти під контроль інвестиційні витрати.

В ортодоксальній кейнсіанській економіці домінує невизначеність. Кейнс розвивав свої погляди спираючись на невизначеність. Він стверджував, що невизначеність залежить від браку інформації. Тому невизначеність може мати різну інтенсивність. Оскільки підприємства не можуть точно знати або оцінити можливі результати, всі їхні дії характеризуються невизначеністю. Не має повної та чіткої інформації про те, які макроекономічні зміни очікуються, як зміниться навколишнє середовище та які будуть наслідки. Ці два поняття – невизначеність та очікування, складають інфраструктуру ортодоксального кейнсіанського підходу.

1. Кейнсіанська теорія ефективного попиту, розглянута у праці “Загальна теорія” надає важливі підказки щодо невизначених очікувань на рівні фірми. Макроекономічна модель, запропонована Кейнсом, загалом складається з теорій визначення сукупного попиту, в той час як пропозиція розглядається незадовільно, іншими словами, вона є вертикальною в моделі. Саме очікування підприємців щодо попиту та пропозиції визначають обсяги виробництва, а отже, і ефективний попит на робочу силу. Крім того, саме перетин між сумою очікувань фірми щодо обсягу продажу та її очікуваним обсягом виробництва визначають рішення фірми щодо обсягів виробництва та кількості працівників (Keynes, 1936, p. 67).

Економіка Кейнса – це теорія раціонального вибору в умовах невизначеності. Явища невизначеності та очікування також відіграють вирішальну роль як для теорії інвестицій та теорії фінансових ринків у кейнсіанській економіці. По-перше, це

можна почати з теорії переваги ліквідності на фінансових ринках. Згідно з теорією переваги ліквідності на фінансових ринках Кейнса, гнучкий рух цін на фінансових ринках, що охоплює як внутрішні, так і національні та міжнародні.

Згідно з основними поглядами, розвиток фінансового ринку прискорюється спекулятивними рухами. Теорія фінансового ринку, розроблена Кейнсом, наголошує на первинній функції фінансових ринків, згідно з якою їх головною метою є забезпечення ліквідності, а не ефективності. У ситуації, коли економічне майбутнє є невизначеним, ціни на фінансових ринках мають тенденцію бути стабільними доти, доки учасники ринку приймають конвенції.

Кейнс використав концепцію справжньої невизначеності щодо майбутнього для інвестиційної теорії. На відміну від класичної теорії раціональних очікувань майбутні доходи, на які можна було б розраховувати, не є передбачуваними, якщо майбутнє є невизначеним.

2. У ортодоксальному кейнсіанському підході підприємці визнають, що майбутній попит неможливо передбачити, хоча інвестиційні витрати залежать від очікувань. Це означає, що справжня невизначеність домінує над інвестиційними витратами (там само, р. 98).

Після краху фондового ринку Джон Мейнард Кейнс, дійшов висновку, що капіталізм вільного ринку має суттєві недоліки і потребує перегляду для того, щоб працювати ефективніше та конкурувати з іншими системами, такими як комунізм. Кейнс почав виступати за державне втручання для боротьби з безробіттям та для боротьби з економічною рецесією, стверджуючи, що збільшення державних витрат необхідне для зменшення безробіття, навіть якщо це призводить до бюджетного дефіциту. Він розробив нову економічну теорію, що відмовлялася від принципів вільного ринку, яка мала замінити стару модель (Руденко & Жижко, 2008, с. 164).

Варто відмітити, що основний принцип кейнсіанської економічної школи полягав в тому, що державне втручання здатне забезпечити стабільність економіки, оскільки ринок не може самостійно саморегулюватися. В свою чергу, це підкреслює необхідність активної державної політики, спрямованої на досягнення повної зайнятості та підтримання стабільності цін. Кейнс зазначав, що зниження загального попиту в економіці, яке не відновлюється швидко, може призвести до тривалих періодів високого рівня безробіття.

У кейнсіанській теорії виділяють три основні принципи (рис. 1.)

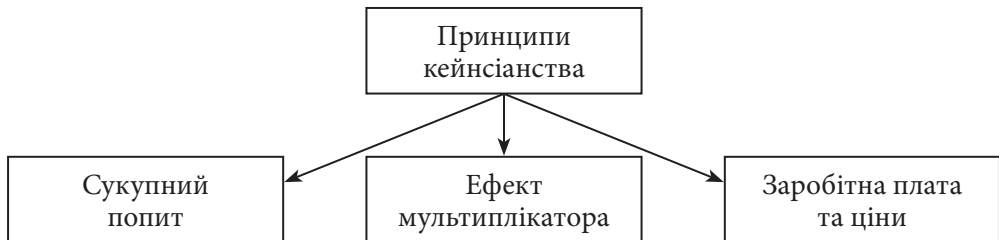

Рис. 1 Основні принципи кейнсіанства

3. Сукупний попит формується під впливом різноманітних економічних рішень, як державних, так і приватних. Згідно з теорією “ефективного попиту”, національний дохід безпосередньо залежить від витрат. Коли доходи суспільства зростають, споживчі витрати також збільшуються, але цей процес не є пропорційним. Зі зростанням доходу люди схильні більше заощаджувати, ніж витратити. Цю

тенденцію Кейнс назвав “основним психологічним законом”. Відповідно до цього закону, зростання витрат відстає від зростання доходів, і різниця між ними визначає граничну схильність до споживання. Це означає, що частина коштів при зростанні доходів не повертається в економічний оборот, що знижує сукупний попит. Також важливу роль у процесах економіки відіграють очікування підприємців щодо майбутнього попиту і економічної ситуації, що впливає на їх інвестиційні рішення (Keynes, 1936, p. 114).

4. Заробітна плата та ціни не реагують на зміни попиту та пропозиції достатньо швидко, що може призвести до дефіциту або надлишку робочої сили.

5. Кейнсіанська теорія стверджувала, що ціни мають певну жорсткість, і тому зміни в будь-якому з компонентів витрат – споживанні, інвестиціях або державних витратах – призводять до зміни обсягу виробництва. Наприклад, якщо збільшуються державні витрати, а інші компоненти витрат залишаються незмінними, це спричиняє зростання виробництва. Кейнсіанські моделі економіки також включають ефект мультиплікатора: зміна витрат на певну суму веде до більшої зміни виробництва. Якщо фіскальний мультиплікатор перевищує одиницю, то збільшення державних витрат на один долар призводить до зростання виробництва на більше ніж один долар (Видобора, 2020, с. 9).

Щодо стабілізації економіки, Джон Мейнард Кейнс підкреслював, що на основі цих трьох принципів неможливо сформулювати конкретні політичні рекомендації. Відмінність кейнсіанців від інших економістів полягає в їхній підтримці активної політики, спрямованої на зменшення коливань економічного циклу, яку вони вважають однією з основних економічних проблем. Кейнс підтримував фіскальну політику, що протидіяла циклічним коливанням економіки. Він вважав, що уряди повинні вирішувати економічні проблеми в короткостроковій перспективі, замість того щоб чекати, поки ринкові сили відновлять ситуацію в довгостроковому плані. Проте це не означає, що кейнсіанці підтримують постійне коригування політики для досягнення повної зайнятості. Вони вважають, що уряди не мають достатніх знань для точного налаштування економіки на кожен конкретний момент.

Кейнсіанська економічна теорія, сформульована Джоном Мейнардом Кейнсом у першій половині XX століття, мала значний вплив на економічну думку та політику не лише в минулому, але й у сучасному світі. Основні положення кейнсіанства зокрема стосуються активного втручання держави в економіку для стабілізації попиту та забезпечення повної зайнятості (Шамборовський, 2013, с. 37). Хоча сучасні економісти часто розглядають кейнсіанство поряд з іншими економічними теоріями, його принципи все ще мають великий вплив на економічні стратегії, політику та реформи, а саме:

1. Державне втручання в економіку

Кейнс стверджував, що в умовах економічних спадів ринки не здатні самостійно відновитися, і необхідне активне втручання держави через фіскальну та монетарну політику. У сучасному світі це принцип залишається актуальним під час глобальних економічних криз, як це було під час фінансової кризи 2008 року, а також під час пандемії COVID-19. Урядові заходи на кшталт економічних стимулів (наприклад, фінансова допомога бізнесам і громадянам) використовуються для підтримки економічної активності, збереження робочих місць і запобігання глибокій рецесії.

2. Фіскальна політика

Кейнс наполягав на важливості використання державних витрат для стимулювання попиту в економіці, особливо коли приватні інвестиції недостатні. Відновлення після Великої рецесії в США, Європі та інших регіонах світу, включало збільшення

державних витрат на інфраструктуру та соціальні програми, щоб прискорити економічне зростання. В умовах глобальної рецесії уряди активно використовували бюджетний дефіцит для фінансування таких заходів, підтверджуючи важливість кейнсіанських принципів у практиці.

3. Монетарна політика

Монетарна політика, що включає зниження процентних ставок та кількісне пом'якшення (quantitative easing), є важливим інструментом у сучасних кейнсіанських підходах. Вони дозволяють стимулювати економіку через збільшення грошової маси та полегшення кредитних умов для бізнесу та споживачів. Ці методи активно використовувалися центральними банками, зокрема Федеральною резервною системою США та Європейським центральним банком після глобальної фінансової кризи 2008 року та під час пандемії COVID-19.

4. Боротьба з безробіттям

Кейнсіанці вважали, що рівень безробіття може залишатися високим через недостатній попит в економіці, навіть за умови, що ринок праці функціонує правильно. Тому однією з важливих цілей економічної політики має бути створення умов для повної зайнятості. Сучасні держави часто використовують кейнсіанські принципи для підтримки зайнятості через субсидії для підприємств, соціальні програми та ініціативи для створення нових робочих місць.

5. Соціальні програми та добробут

Принципи кейнсіанства також сприяли розвитку соціальних програм, таких як страхування від безробіття, пенсії, охорона здоров'я. Кейнс підкреслював, що у разі економічної рецесії без державної підтримки соціальні стандарти можуть значно погіршитися, що спричинить додаткові соціальні проблеми. У сучасному світі в багатьох країнах економічна політика включає активні соціальні програми, що забезпечують базовий рівень добробуту для населення.

6. Інфляція

Кейнс наголошував на важливості контролю за рівнем інфляції та її впливом на економічну стабільність. В сучасному світі інфляція, на відміну від дефляції, може бути використана як інструмент для стимулювання економічної активності, якщо вона не досягає рівня, що викликає руйнівні наслідки для економіки.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Кейнсіанська економічна теорія з'явилася як відповідь на глобальні економічні кризи 1920-1930-х років, зокрема, на Велику депресію. Вона акцентувала на необхідності активного державного втручання в економічні процеси для забезпечення стабільності та повної зайнятості, оскільки, на думку Кейнса, ринки не завжди здатні самостійно відновлювати економічний баланс. Ця теорія стала основою для формулювання політики фіскального стимулювання та розвитку інфраструктури.

Незважаючи на численні критики кейнсіанських теорій, вони продовжують мати вплив на сучасну економічну політику, особливо у кризові періоди. Підходи, запропоновані Кейнсом, щодо активного втручання держави в економіку, використання фіскальної та монетарної політики для стабілізації попиту, боротьби з безробіттям і інфляцією, стали основними інструментами, що застосовуються урядами та центральними банками в усьому світі.

ЛІТЕРАТУРА

Видобора, В. В. (2020). Концепція промислового розвитку у економічній доктрині Дж. Кейнса. *Причорноморські економічні студії*, 59-1, 7–12.

- Івашків, Т.С. & Перцович, Т.О. (2023). *Становлення та основні ідеї. Інфраструктура ринку, 71*.
<http://www.market-infr.od.ua>
- Резнікова, Н. В., Панченко, В. Г. & Іващенко, О. А. (2021). Від ревізії економічної теорії до ревізії економічної політики: пастки нового макроекономічного консенсусу. *Економіка України, 3 (712)*, 19–40.
- Руденко, М.В. & Жижко, Н.С. (2008) Джон Мейнард Кейнс та його “загальна теорія зайнятості, відсотка та грошей”. *Вісник КДПУ імені Михайла Остроградського, 1 (48), Ч. 1*, 163–166.
- Стеблій, Г. Я. & Тувакова, Н.В. (2019). Кейнсіанство і монетаризм як теоретико-методологічні конструкції фінансово-кредитної системи. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр., 2*, 412–418.
- Тарасевич, В. М., & Петруня, Ю. Є. (2013). *Історія економічних вчень: підручник*. “Центр учбової літератури”.
- Фещенко, В. М. (2012). *Сучасні економічні теорії: навчальний посібник*. КНЕУ.
- Шамборовський, Г.О. (2013). Розвиток кейнсіанства та відродження лібералізму в ХХ ст. *Інвестиції: практика та досвід, 16*, 36–39.
- Brady, R. (2021). The Struggle of the Laissez-Faire Economy at the End of Republican Dynasties (Economic Editorial). *BCS Chronicle*.
<https://www.bcschronicle.com/the-struggle-of-the-laissez-faire-economy-at-theend-of-republican-dynasties>
- Keynes, J. (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. New York, Harcourt, Brace, reprinted as *The Collected Writings of John Maynard Keynes, 7 (1973)*, London, Macmillan.
- Keynes, J. (1964). *The General Theory of Employment, Interest, and Money*. A Harvest Book.
- Lucas, R. (1976). Econometric Policy Evaluation: A Critique. *Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy, 1(1)*, 19–46.
- Mankiw, G. (1985). Small Menu Costs and Large Business Cycles: A Macroeconomic Model of Monopoly. *Quarterly Journal of Economics, 100(2)*, 529–537.
- Smiley, G. (2004). US Economy in the 1920s.
<http://eh.net/encyclopedia/the-u-s-economy-in-the-1920s/>

REFERENCES

- Vydobora, V. V. (2020). Kontsepsiia promysloвого rozvytku u ekonomichnii doktryni Dzh. Keinsa. *Prychornomorski ekonomichni studii, 59-1*, 7–12.
- Ivashkiv, T.S. & Pertsovyeh, T.O. (2023). Stanovlennia ta osnovni idei. *Infrastruktura rynku, 71*.
<http://www.market-infr.od.ua>
- Reznikova, N. V., Panchenko, V. H. & Ivashchenko, O. A. (2021). Vid revizii ekonomichnoi teorii do revizii ekonomichnoi polityky: pastky novoho makroekonomichnoho konsensusu. *Ekonomika Ukrainy, 3 (712)*, 19–40.
- Rudenko, M.V. & Zhyzhko, N.S. (2008) Dzhon Meinard Keins ta yoho “zahalna teoriia zainiatosti, vidsotka ta hroshei”. *Visnyk KDPU imeni Mykhaila Ostrohradskoho, 1 (48), Ch. 1*, 163–166.
- Steblii, H. Ya. & Tuvakova, N.V. (2019). Keinsianstvo i monetaryzm yak teoretyko-metodolohichni konstruktsii finansovo-kredytnoi systemy. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky : zb. nauk. pr., 2*, 412–418.

- Tarasevych, V. M., & Petrunia, Yu. Ye. (2013). *Istoriia ekonomichnykh vchen: pidruchnyk*. “Tsentr uchbovoi literatury”.
- Feshchenko, V. M. (2012). *Suchasni ekonomichni teorii: navchalnyi posibnyk*. KNEU.
- Shamborovskyi, H.O. (2013). Rozvytok keinsianstva ta vidrozhennia liberalizmu v XX st. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 16, 36–39.
- Brady, R. (2021). The Struggle of the Laissez-Faire Economy at the End of Republican Dynasties (Economic Editorial). *BCS Chronicle*.
<https://www.bcschronicle.com/the-struggle-of-the-laissez-faire-economy-at-theend-of-republican-dynasties>
- Keynes, J. (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. New York, Harcourt, Brace, reprinted as *The Collected Writings of John Maynard Keynes*, 7 (1973), London, Macmillan.
- Keynes, J. (1964). *The General Theory of Employment, Interest, and Money*. A Harvest Book.
- Lucas, R. (1976). Econometric Policy Evaluation: A Critique. *Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy*, 1(1), 19–46.
- Mankiw, G. (1985). Small Menu Costs and Large Business Cycles: A Macroeconomic Model of Monopoly. *Quarterly Journal of Economics*, 100(2), 529–537.
- Smiley, G. (2004). US Economy in the 1920s.
<http://eh.net/encyclopedia/the-u-s-economy-in-the-1920s/>